

Sygn. akt XII C 950 / 18 (poprzednio I C 2212 / 17)

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 października 2020 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu XII Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: **Sędzia SO Krzysztof Rudnicki**

Protokolant: **Piotr Józwik**

po rozpoznaniu w dniu 08.09.2020 r.

we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. W.**

przeciwko **P. R. (1), K. R. i J. R.**

o zapłatę 210 375 zł

I. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powoda **139.668,39 zł** (sto trzydzieści dziewięć tysięcy sześćset sześćdziesiąt osiem złotych, trzydzieści dziewięć groszy) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 28.02.2018 r. do dnia zapłaty;

II. oddala dalej idące powództwo;

III. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powoda **11.845,75 zł** kosztów procesu;

IV. nakazuje pozwanym uiścić na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego we Wrocławiu **1.629,91 zł** nieopłaconych kosztów sądowych;

V. nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego we Wrocławiu z roszczenia zasądzonego na rzecz powoda w punkcie I wyroku **825,14 zł** nieopłaconych kosztów sądowych.

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 10.11.2017 r. złożonym w sprawie I C 1401/15 (później XII C 193/18) powód P. W. wniósł o zasądzenie od pozwanych solidarnie P. R. (1), K. R. i J. R. 210.375 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 14.11.2017 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za nienależyte wykonanie zobowiązania, ewentualnie o nakazanie pozwanym, aby wydali powodowi plon kukurydzy, zebrany przez nich z działek oznaczonych w ewidencji gruntów jako nr (...) obręb G., gmina Ś., oraz nr (...), obręb K., gmina Ś., tj. łącznie 425 ton kukurydzy, a także o zasądzenie od pozwanych kosztów procesu.

Powód wskazał, że pierwotnie wniesionym pozwem domagał się zasądzenia od pozwanych 144.118,80 zł tytułem odszkodowania za nienależyte wykonanie zobowiązania, ewentualnie nakazanie pozwanym, aby wydali powodowi plon rzepaku, zebrany przez nich z działek oznaczonych w ewidencji gruntów jako nr (...), obręb (...) G., gmina Ś., tj. łącznie 95, 76 ton rzepaku. Pismem złożonym w tej sprawie rozszerzył powództwo o zapłatę dalszej kwoty 210.375 zł.

Zarządzeniem z dnia 28.11.2017 r., I C 1401/15, przewodniczący wyłączył pismo powoda celem nadania mu biegu jako odrębnego pozwu.

Uzasadniając swoje żądanie powód wskazał, że pozwani są następcami prawnymi zmarłego w dniu (...) r. W. R. (1). W. R. (2) był dzierżawcą nieruchomości rolnych, wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, położonych w obrębie G., gmina Ś., a oznaczonych w ewidencji gruntów jako działki nr (...), a także położonych w obrębie K., gmina Ś., oznaczonych w ewidencji gruntów jako działki nr (...). W. R. (2) oddał powodowi w poddzierżawę nieruchomości położone w granicach wyżej opisanych działek. Istotne postanowienia umowy poddzierżawy, obejmującej te dwie działki, zostały ustalone pomiędzy jej stronami w formie ustnej, a potwierdzone między innymi w trakcie spotkania powoda z W. R. (1), które miało miejsce w 10.2014 r. w G.. Pomiedzy stronami doszło do skutecznego zawarcia umowy poddzierżawy nieruchomości, oznaczonej jako działki (...), obręb G., gmina Ś. oraz (...), obręb K., gmina Ś.. Essentialia negotii umowy poddzierżawy zostały pomiędzy powodem a W. R. (1) uzgodnione. Strony umowy porozumiały się co do przedmiotu umowy, a zatem co do tego, jakie nieruchomości oddawane są w poddzierżawę – ok. 70 ha. Strony uzgodniły także drugi, konieczny element umowy poddzierżawy, to jest należny W. R. (1) czynsz dzierżawny i ustaliły, iż stanowił on będzie 70.000 zł rocznie. Osiągnęły także porozumienie co do czasu trwania tejże umowy, określając go jako trzy lata. Umowa poddzierżawy zawarta została w formie ustnej, co motywowane było tym, że W. R. (1) podejmował wszelkie wysiłki, aby zataić, zarówno przed członkami własnej rodziny, jak i przed innymi rolnikami, iż dzierżawione przez siebie od Skarbu Państwa nieruchomości oddaje w poddzierżawę. Taka jego postawa spowodowana była faktem, iż łącząca go z Agencją Nieruchomości Rolnych umowa dzierżawy zakazywała poddzierżawiania gruntów bez uzyskania zgody Agencji. Agencja naruszenie zakazu poddzierżawienia gruntów bez swojej zgody sankcjonowała natychmiastowym wypowiedzeniem umowy dzierżawy. Skutki takiego jej jednostronnego zakończenia dla osoby, która grunty te dzierżawiła od ponad dwudziestu lat, poczyniła na nich spore nakłady inwestycyjne, a na dodatek dopiero co dokonała zakupu nowoczesnego sprzętu rolniczego, zaciągając na ten cel wielotysięczne kredyty w bankach, nietrudno sobie wyobrazić. Stąd też nakazanie przezeń powodowi, aby w razie jakichkolwiek pytań o cel jego obecności na działkach dzierżawionych przez W. R. (2) mówił, iż „świadczy on dla niego usługi”, oraz reagowanie przez tego ostatniego nieukrywaną niechęcią na wszelkie, podejmowane przez jego syna, a pozwanego w niniejszej sprawie P. R. (1), próby ustalenia, jaki też stosunek prawny wiąże go z powodem i dlaczego w ogóle W. R. (1) zdecydował się taki stosunek nawiązać.

Powód w ramach uprawnień wynikających z zawartej z W. R. (1) umowy poddzierżawy dokonał na wyżej opisanych działkach zasiewu kukurydzy. W okresie do 05.2015 r., kiedy to zmarł W. R. (1), powód pozostawał nieprzerwanie w nienaruszonym posiadaniu oddanych mu w poddzierżawę nieruchomości, wykonując wszelkie czynności związane z uprawą kukurydzy, w tym wszystkie zabiegi agrotechniczne, takie jak orka, bronowanie i nawożenie. Swoje posiadanie manifestował także wobec osób trzecich.

W październiku 2015 r. pozwani dokonali samowolnie zbioru plonów kukurydzy posianej przez powoda na działkach opisanych na wstępie, plon ten zatrzymali dla siebie, choć zgodnie z treścią stosunku poddzierżawy, jaki łączył najpierw powoda z W. R. (1), a następnie powoda z pozwanymi, wyłącznym uprawnionym do pobierania i zatrzymania tychże pożytków naturalnych był powód jako poddzierżawca.

Powód powołał się na art. 471 kc i podniósł, iż na jego podstawie osoba uprawniona ze stosunku zobowiązaniowego może żądać odszkodowania od tego, kto wyrządził jej – jako wierzycielowi – szkodę przez to, że uniemożliwił jej prawidłowe skorzystanie z przysługującego mu prawa obligatoryjnego. Taką szkodę niewątpliwie poniósł powód, pozbawiony na skutek zachowania pozwanych możliwości zebrania przypadających mu plonów z poddzierżawianych działek gruntu (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.05.1975 r., III CRN 70/75). Tytułem naprawienia tej szkody powód domaga się zasądzenia na swoją rzecz solidarnie od pozwanych kwoty 210 375 zł, która zgodnie z opinią pracownika naukowego Katedry Ochrony Roślin Uniwersytetu Przyrodniczego we W. dr inż. W. K. stanowi równowartość pieniężną plonu kukurydzy, możliwego do zebrania przez powoda z opisanych działek. Gdyby jednakże dokonana przez sąd ocena prawna zaistniałego stanu faktycznego okazałaby się być odmienna, to powód – na

podstawie art. 405 kc – wniósł o nakazanie pozwanym, aby wydali powodowi plon kukurydzy, zebrany przez nich z ww. działek. Pozwani niewątpliwie zostali i są w dalszym ciągu wzbogaceni. Wzbogacenie to nastąpiło kosztem powoda. Majątek tego ostatniego nie uległ bowiem powiększeniu o plon kukurydzy, znajdujący się na wyżej opisanych działkach, a zebrany przez pozwanych. Zubożenie powoda i wzbogacenie pozwanych pozostają ze sobą w związku, wyrażającym się w tym, że zarówno korzyść pozwanych, jak i uszczerbek powoda, są wynikiem tego samego zdarzenia, to jest dokonania – i następnie zatrzymania dla siebie – zbioru kukurydzy przez pozwanych. Uzyskanie korzyści przez pozwanych nastąpiło bez podstawy prawnej. Nie sposób wskazać żadnego przepisu prawa, aktu administracyjnego, orzeczenia sądowego czy też czynności prawnej, która usprawiedliwiłaby opisane wyżej przesunięcie korzyści z majątku powoda do majątku pozwanych. Rozmiar zubożenia powoda wykazany jest powołaną już wyżej opinią dr inż. W. K.. Zgodnie z przedstawionym wyliczeniem, szacowany plon miał wynieść łącznie 419 ton kukurydzy.

W odpowiedzi na pozew pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda kosztów procesu.

Pozwani przyznali, że są następcami prawnymi (spadkobiercami) W. R. (1), zmarłego w dniu (...) r., który był dzierżawcą nieruchomości rolnych obejmujących m.in. działki: nr (...), obręb G., gmina Ś., oraz nr (...), obręb K., na podstawie umowy dzierżawy, zawartej z Agencją Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa. Nie zgodzili się jednak z twierdzeniami powoda, iż doszło do zawarcia pomiędzy W. R. (1) a powodem ustnej umowy poddzierżawy w/w nieruchomości. Pozwani zakwestionowali ważność rzekomej „ustnej umowy” poddzierżawy, na jaką powołuje się powód, albowiem taka umowa nigdy nie została zawarta. Pozwani, mający pełne zaufanie do zmarłego ojca, nie posiadali żadnych informacji o fakcie zawarcia tej umowy. W. R. (1) zawarł pisemnie w dniu 24.10.2013 r. umowę o świadczenie usług nr (...) z żoną powoda J. W.. Zakres zawartej umowy obejmował działki: w obrębie wsi K. nr (...), w obrębie wsi G. nr (...). Z dniem 28.05.2015 r. umowa świadczenia usług nr (...) została wypowiedziana przez pozwanych jako następców prawnych W. R. (1) z ważnych powodów. Fakt zawarcia z J. W. w/w umowy, której treść była znana pozwanym, podważa wiarygodność twierdzeń powoda, jakoby W. R. (1) zawarł z powodem umowę poddzierżawy, bez pisemnego jej potwierdzenia i bez wiedzy najbliższych członków rodziny. Pozwani zwrócili uwagę na fakt, że W. R. (1), jako posiadacz nieruchomości wskazanych w pozwie, w dniu 16.04.2015 r. złożył w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wnioski o przyznanie jednolitej płatności obszarowej z tytułu dzierżawy nieruchomości. Powód – „rzekomy poddzierżawca” – takiego wniosku nie złożył. W. R. (1) w lutym 2015 r. dokonał zakupu kombajnu zbożowego (...) oraz w marcu 2015 r. ciągnika (...) nr (...) z zamiarem prowadzenia prac polowych na dzierżawionych przez siebie nieruchomościach, co przeczy twierdzeniom powoda, jakoby to on jako poddzierżawca uprawiał to pole. Twierdzenia powoda, jakoby doszło pomiędzy nim a poprzednikiem prawnym pozwanych w październiku 2014 r. do skutecznego zawarcia umowy poddzierżawy w/w działek, są pozbawione prawnego uzasadnienia. Pozwani podnieśli, iż nie kwestionują faktu, że działki zostały zasiane kukurydzą, jednak działania te były działaniami wynikającymi z umowy o świadczenie usług zawartej przez poprzednika prawnego pozwanych z żoną powoda J. W., w której imieniu być może wykonywał usługi powód. Pozwani pismem z dnia 27.05.2015 r. wypowiedzieli żonie powoda umowę o świadczenie usług, deklarując jednocześnie wolę rozliczenia wykonanych usług w oparciu o przedstawione przez nią dokumenty potwierdzające wysokość poniesionych przez nią kosztów związanych z tymi usługami na w/w nieruchomościach. Jednak ani J. W. ani powód nie są zainteresowani rzeczywistym rozliczeniem wykonanych usług, bo po tak długim czasie od ich wykonania niosłoby negatywne konsekwencje podatkowe dla żony powoda. Ich celem jest pozbawienie pozwanych tytułu prawnego do wskazanych w pozwie nieruchomości, a w konsekwencji przejęcie dzierżawionego przez nich gospodarstwa, a tym samym pozbawienie ich miejsca pracy, dochodów i mieszkania. Działania takie należy negatywnie ocenić na gruncie art. 5 kc.

Dlatego też w ocenie pozwanych powód nie posiada legitymacji czynnej do żądania zapłaty odszkodowania z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy łączącej poprzednika prawnego pozwanych i żonę powoda.

Pozwani zarzucili, że zgłaszane przez powoda roszczenie o zapłatę 210.375 zł nie tylko nie zostało poparte żadnymi dowodami, ale nie zostało nawet uprawdopodobnione. Powoływanie się w tym zakresie na opinię pracownika naukowego Katedry Ochrony Roślin Uniwersytetu Przyrodniczego sporządzoną na okoliczność równowartości pieniężnej plonu rzepaku możliwego do zebrania przez powoda nie może być wiarygodnym źródłem dowodowym. Opinia ta została sporządzona na zlecenie powoda, bez udziału pozwanych, w oparciu o informacje uzyskane przez

biegłego od powoda, co dyskwalifikuje taki dokument jako dowód wysokości dochodzonych należności. Brak jest również jakiegokolwiek dokumentacji, w tym faktur, rachunków, które wskazywałyby wysokość poniesionych kosztów w związku z wykonaniem usługi.

Pozwani podnieśli nadto, iż plony zostały zniszczone na skutek gradobicia, jakie miało miejsce na plantacji kukurydzy w dniu 19.07.2015 r.

Sąd ustalił w sprawie następujący stan faktyczny.

W dniu 05.07.1994 r. W. R. (1) jako dzierżawca oraz Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa jako wydzierżawiający zawarli umowę dzierżawy nr (...) - (...), której przedmiotem były nieruchomości rolne wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, położone w gminie Ś., o łącznej powierzchni 132,0631 ha, w tym: grunty orne – 104,6789 ha, trwale użytki zielone – 21,7479 ha, zadrzewienia śródpolne – 3,3200 ha, tereny zabudowane – 1,6256 ha, nieużytki – 0,6907 ha oraz budynki i budowle, a także urządzenia trwale związane z gruntem (§ 1 i 2). Umowa dzierżawy została zawarta na okres 10 lat od dnia 25.05.1994 r., z tym zastrzeżeniem, że jeśli którakolwiek ze stron wystąpiłaby przed upływem tego okresu z wnioskiem o przedłużenie umowy i strony uzgodniłyby istotne postanowienia umowy dzierżawy – umowę przedłużało się na następne 20 lat (§ 3). Dzierżawca bez zgody wydzierżawiającego nie mógł oddać przedmiotu dzierżawy osobie trzeciej do bezpłatnego używania ani go poddzierżawić (§ 9). Roczny czynsz dzierżawny miał wynosić równowartość 289,50 decyton pszenicy, w tym 240,00 decyton pszenicy za grunty ogółem, 47,50 decyton pszenicy za budynki i budowle, 2,00 decytony za urządzenia trwale związane z gruntem (§ 15). W razie śmierci dzierżawcy lub utraty zdolności do prowadzenia działalności gospodarczej przed upływem terminu, na który została zawarta umowa, wydzierżawiający zobowiązał się umożliwić prowadzenie przedmiotu dzierżawy przez pełnoletnie osoby bliskie dzierżawcy, jeżeli w ciągu 14 dni od takiego zdarzenia wyraziły one taką gotowość (§ 18). Wydzierżawiający mógł rozwiązać umowę bez zachowania ustawowego terminu wypowiedzenia w przypadku, jeżeli dzierżawca dopuścił się zwłoki z zapłatą czynszu za co najmniej dwa pełne okresy płatności lub nie wykonywał zobowiązań określonych w § 5, 6 i 14 pkt 1 umowy, lub też, gdy naruszył inne istotne postanowienia umowy.

/ dowód: umowa dzierżawy nieruchomości rolnej z dnia 05.07.1994 r. – k. 232-240 /

Dnia 10.06.2009 r., strony umowy dzierżawy nr (...) - (...) z dnia 05.07.1994 r. sporządziły aneks do tej umowy, mocą którego ustaliły, że umowa ta jest zawarta na czas

nieoznaczony, począwszy od dnia 26.05.2004 r.

/ dowód: aneks nr (...) z dnia 10.06.2009 r. – k. 241 /

W. R. (1) posiadał wyłącznie grunty dzierżawione od Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa.

/ okoliczność niesporna /

W. R. (1) uprawiał na dzierżawionych nieruchomościach różne gatunki zbóż. W pracy tej pomagali mu jego synowie. W. R. (1) posiadał własny sprzęt rolniczy, nie posiadał jednak specjalistycznych maszyn rolniczych potrzebnych do uprawy nasion, w tym siewnika do kukurydzy.

/ dowód: zeznania świadków: A. S. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 00:03:18-

00:26:49 k. 164-165 i 170, R. S. – e-protokół z dnia 07.08.2018 r.

00:02:28-00:16:54 k. 177-178 i 180, K. W. – e-protokół z dnia

07.08.2018 r. 00:16:55-00:35:14 k. 178-180, O. J. – e-protokół z dnia

21.09.2018 r. 00:01:12-00:14:48 k. 185-186 i 188 /

W okresie 2006-2007 W. R. (2) oddał K. B. w poddzierżawę grunty rolne położone w obrębie G., o powierzchni ok. 100 ha, będące przedmiotem umowy dzierżawy zawartej przez niego z Agencją Własności Rolnej Skarbu Państwa. Umowa poddzierżawy uzgodniona została w formie ustnej ze względu na wynikający z umowy dzierżawy zakaz oddawania tych nieruchomości w poddzierżawę. Na wniosek poddzierżawcy, który chciał zabezpieczyć w jakiś sposób respektowanie ustnej umowy, W. R. (1) zawarł z nim w formie pisemnej dla pozorów inną umowę, na mocy której K. B. zobowiązał się do świadczenia na rzecz W. R. (1) usług agrotechnicznych na dzierżawionych przez tego ostatniego gruntach. W rzeczywistości jednak realizowana była umowa poddzierżawy, której przedmiotem były grunty rolne objęte umową o świadczenie usług. Umowa poddzierżawy trwała przez dwa lata. Poddzierżawca samodzielnie decydował co będzie siał i w jaki sposób.

We wcześniejszym okresie czasu W. R. (1) oddawał dzierżawione od Agencji Nieruchomości Rolnych grunty rolne w poddzierżawę również innym osobom.

/ dowód: zeznania świadka K. B. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 00:26:50-

00:37:14 k. 165-166 i 170 /

Powód P. W. na co dzień zajmuje się prowadzeniem gospodarstwa rolnego, którego łączna powierzchnia obejmuje kilkaset hektarów. Wszystkie prace z tym związane powód wykonuje we własnym zakresie, przy wykorzystaniu własnego sprzętu rolniczego. Dodatkowo powód jest zarejestrowany jako przedsiębiorca prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą, której przedmiotem są roboty ziemne. Powód posiada odpowiednią wiedzę w zakresie upraw roślin.

Żona powoda J. W. również prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą, której przedmiotem jest głównie sprzedaż opału oraz świadczenie usług transportowych. Dodatkowo w ramach tej działalności J. W. świadczy na rzecz rolników usługi agrotechniczne, takie jak siew oraz zbiór płodów rolnych, przy wykorzystaniu własnego sprzętu rolniczego. W praktyce te ostatnie usługi wykonuje powód. Usługi te nie mają charakteru kompleksowego.

/ dowód: zeznania świadków: A. S. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 00:03:18-

00:26:49 k. 164-165 i 170, R. R. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 00:37:15-

01:02:41 k. 166-167, J. W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-

01:36:00 k. 167-170, K. W. – e-protokół z dnia 07.08.2018 r. 00:16:55-

00:35:14 k. 178-180, O. J. – e-protokół z dnia 21.09.2018 r. 00:01:12-00:14:48

k. 185-186 i 188; przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia

08.01.2019 r. 00:03:25-01:16:56 k. 204-208 /

Latem 2013 r. W. R. (1) zaproponował powodowi, że odda mu w poddzierżawę część gruntów rolnych o powierzchni 70 ha, które dzierżawi od Agencji Nieruchomości Rolnych, tłumacząc, że nie jest w stanie sam ich uprawiać, ma już dość pracy, a nadto dzierżawa nie przynosi jemu zysków. Powód na to przystał. W. R. (1) i P. W. uzgodnili, że powód zapłaci W. R. (1) tytułem czynszu dzierżawnego z góry 70.000 zł (tj. 1.000 zł za każdy hektar) do końca 2013 r. Ustalili też, że wnioski o dopłaty bezpośrednie odnośnie tych gruntów będzie składał W. R. (1), a z uzyskanych w ten sposób środków finansowych opłaci podatek od tych nieruchomości oraz czynsz dzierżawny należny Agencji. Strony ustaliły wstępnie czas dzierżawy na okres 3 lat.

Powód chciał zawrzeć z W. R. (1) umowę poddzierżawy w formie pisemnej, jednakże W. R. (1) obawiał się problemów mogących z tego wyniknąć ze względu na zakaz zawierania takich umów zawarty w umowie dzierżawy łączącej go z Agencją Nieruchomości Rolnych. W tej sytuacji W. R. (1) zaproponował powodowi zawarcie pozornej umowy o świadczenie usług agrotechnicznych na nieruchomościach, które w rzeczywistości miały być przedmiotem umowy poddzierżawy.

/ dowód: zeznania świadka J. W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-

01:36:00 k. 167-170; przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia

08.01.2019 r. 00:03:25-01:16:56 k. 204-208 /

W tym celu w dniu 24.10.2013 r. W. R. (1) jako zleceniodawca oraz żona powoda J. W. jako zleceniobiorca, w ramach prowadzonej przez nią działalności gospodarczej pod firmą PHU (...), zawarli umowę nr (...), której przedmiotem której było świadczenie przez zleceniobiorcę usług agrotechnicznych na rzecz zleceniodawcy polegających na kompleksowym przygotowaniu pola pod zasiew, siewie, opryskach środków ochrony roślin wraz z ich dostarczaniem, nawożeniem (wraz z dostawą nawozów mineralnych) oraz zbiorem plodów rolnych (usługa koszenia). Umowa dotyczyła następujących działek rolnych:

- obręb K. – nr (...),

- obręb G. – nr (...).

Umowa została zawarta na czas określony, od dnia 24.10.2013 r. do końca zbiorów w roku 2015. Za wykonane usługi zleceniodawca miał zapłacić zleceniobiorcy wynagrodzenie w postaci plodów rolnych zebranych z ww. działek. Rozliczenie miało następować w okresach rocznych. Umowa ta została zawarta dla pozorów jako przykrywką dla poddzierżawiania przez powoda działek w niej wskazanych, o łącznej powierzchni 70 ha, na których powód miał uprawiać kukurydzę.

/ dowód: umowa nr (...) z dnia 24.10.2013 r. – k. 255-256, zeznania świadka J.

W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-01:36:00 k. 167-170;

przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019 r. 00:03:25-

01:16:56 k. 204-208 /

W. R. (1) zalegał z zapłatą podatku rolnego i czynszu dzierżawnego do Agencji Nieruchomości Rolnych. Gmina wyraziła zgodę na odroczenie płatności podatku, natomiast czynsz dzierżawny W. R. (1) był zobowiązany uregulować w terminie, stąd zależało mu na szybkim zawarciu umowy z powodem. Czynsz za 2014 r. powód zapłacił gotówką do rąk własnych dzierżawcy pod koniec 2013 r.

/ dowód: zeznania świadka J. W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-

01:36:00 k. 167-170; przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia

08.01.2019 r. 00:03:25-01:16:56 k. 204-208 /

Od końca 2013 r. powód samodzielnie uprawiał grunty rolne obejmujące działki nr (...),

(...) położone w G. i K..

W tym celu przygotował grunt pod uprawę kukurydzy (nawoził pola wapnem, przeprowadzał opryski). O wszystkich zabiegach agrotechnicznych powód decydował sam i przy pomocy swojego sprzętu – ciągnika, kombajnu oraz siewnika do kukurydzy. W. R. (1) nie posiadał odpowiednich maszyn potrzebnych do uprawy kukurydzy i rzepaku.

Mieszkańcy wsi G. i K. widzieli pracujące maszyny powoda na polach należących do W. R. (1).

/ dowód: zeznania świadków: A. S. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 00:03:18-

00:26:49 k. 164-165 i 170, R. R. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 00:37:15-

01:02:41 k. 166-167, J. W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-

01:36:00 k. 167-170, R. S. – e-protokół z dnia 07.08.2018 r. 00:02:28-

00:16:54 k. 177-178 i 180, K. W. – e-protokół z dnia 07.08.2018 r.

00:16:55-00:35:14 k. 178-180, O. J. – e-protokół z dnia 21.09.2018 r. 00:01:12-

00:14:48 k. 185-186 i 188, Ł. D. – e-protokół z dnia 21.09.2018 r. 00:14:49-

00:21:52, M. M. – e-protokół z dnia 21.09.2018 r. 00:21:53-00:31:02;

przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019 r. 00:03:25-⁴

01:16:56 k. 204-208 /

W dniu 29.04.2014 r. W. R. (1) złożył wniosek o przyznanie płatności do spornych działek.

/ dowód: pismo ARiMR z dnia 02.07.2018 r. – k. 157 /

W 2014 r. powód zasiał, zebrał, a następnie sprzedał całą kukurydzę. Zarówno W. R. (1), jak i jego synowie, nie byli obecni na polu przy zbiorach i ważeniu.

W międzyczasie, latem 2014 r. W. R. (1) złożył powodowi propozycję poddzierżawy kolejnych gruntów rolnych dzierżawionych przez niego od Agencji Nieruchomości Rolnych, położonych w G., tj. działek nr (...), o łącznej powierzchni 28 ha, na których uprawiane było żyto. Powód wyraził na to zgodę. Ustalił z W. R. (1), że umowa będzie obowiązywała trzy lata, a czynsz dzierżawny wyniesie 23 000 zł w stosunku rocznym i będzie płatny z góry. Wartość czynszu w przeliczeniu na jeden hektar została określona na niższym poziomie, niż w przypadku gruntów oddanych powodowi wcześniej w poddzierżawę, z uwagi na to, że działki nr (...) były bardzo zaniedbane. Powód ustalił z W. R. (1), że wnioski o dopłaty bezpośrednie odnośnie tych działek gruntów będzie składał W. R. (1), a z uzyskanych w ten sposób środków finansowych będzie opłacał podatek od tych nieruchomości oraz czynsz dzierżawny należny Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Jednocześnie strony ustaliły, że część kukurydzy powód będzie sprzedawał na W.

R., co miało pokryć czynsz dzierżawny za 2015 r. (w szczególności za działki położone w obrębie K. – nr (...) i obrębie G. – nr (...)). Zresztą W. R. (1) obawiał się, że w związku z brakiem jakiegokolwiek sprzedaży będzie miał problemy w Agencji Nieruchomości Rolnych.

Powyższe odbywało się w ten sposób, że po zawarciu umowy żona powoda, za pośrednictwem wiadomości e-mail, wskazywała dane do faktury, tj. W. R. (1), adres i należący do niego NIP. W ten sposób ojciec pozwanych widniał w dokumentach księgowych jak dostawca plonów kukurydzy, które w istocie stanowiły zapłatę czynszu za poddzierżawę. Jednocześnie nadwyżka ze sprzedaży przypadała na rzecz powoda.

/ dowód: faktura VAT nr (...) – k. 67 i 115; faktura VAT nr (...) – k. 68 i 119; faktura VAT nr (...) – k. 69 i 121; faktura VAT nr (...) – k. 70 i 112; faktura VAT nr (...) – k. 71 i 117; faktura VAT nr (...) – k. 72 i 128; faktura VAT nr (...) – k. 73 i 113; faktura VAT nr (...) – k. 74 i 126; wydruki wiadomości e-mail – k. 114, 116, 118, 124, 129; dokumenty WZ – k. 120, 122, 125, 127, 130; zeznania świadków: J. W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-01:36:00 k. 167-170, M. M. – e-protokół z dnia 21.09.2018 r. 00:21:53-00:31:02; przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019 r. 00:03:25-01:16:56 k. 204-208 /

Jeszcze wiosną 2014 r. W. R. (1) powiedział powodowi, że w związku z obowiązującymi przepisami i wymaganiami ze strony Agencji Nieruchomości Rolnych, powinien mieć ubezpieczone co najmniej 50 % gospodarstwa rolnego. Wówczas powód zaproponował, że sam ubezpieczy te pola.

/ dowód: przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019 r. 00:03:25-⁴01:16:56 k. 204-208 /

Dnia 14.07.2014 r. W. R. (1) oraz Towarzystwo (...) zawarli umowę ubezpieczenia nr (...), przedmiotem której było ubezpieczenie uprawy kukurydzy w obrębie działek nr (...) w miejscowości G. w okresie od dnia 14.07.2014 r. do dnia 15.11.2014 r. Ubezpieczenie to obejmowało ryzyko gradu i ognia w wysokości 8 % ubytku w plonie głównym na polu lub jego części.

Wniosek o ubezpieczenie wypełniła żona powoda, a następnie uiściła składkę w wysokości 1.744 zł, chociaż na poleceniu przelewu wpisała dane ojca pozwanych.

/ dowód: umowa ubezpieczenia upraw rolnych nr (...) z dnia 14.07.2014 r. – k. 77-78; potwierdzenie wpłaty – k. 79; zeznania świadka J. W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-01:36:00 k. 167-170 /

W 2015 r. P. W. w imieniu W. R. (1) zlecał Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej we W. wykonanie badań na zawartość makroelementów oraz wykonanie prac z zakresu sporządzenia planów nawożenia ze wskazaniem przez producenta/podmiot na zastosowanie nawozów naturalnych pod określoną roślinę oraz zaopiniowanie planów nawożenia.

Wszystkie koszty związane z przeprowadzaniem tych badań powód ponosił z własnych środków.

/ dowód: sprawozdanie z badań z dnia 25.02.2015 r. – k. 62-63, 93-94; zlecenie – k. 64-66; paragon – k. 95; sprawozdanie z badań z dnia 03.03.2015 r. – k. 96-97; paragon – k. 98; porozumienie nr (...) z dnia 13.03.2015 r. – k. 99-101; opinia do planu nawożenia – k. 102; plan nawożenia – k. 103; wydruk wiadomości e-mail – k. 111; przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019 r. 00:03:25-01:16:56 k.

204-208 /

Wiosną 2015 r. W. R. (1) zakupił ciągnik rolniczy (...) oraz kombajn zbożowy (...). W tym celu w dniu 06.03.2015 r. zawarł z (...) S.A. w W. umowę pożyczki opiewającą na kwotę 610.200 zł na okres 84 miesięcy, zaś w dniu 16.03.2015 r. zawarł z (...) sp. z o.o. w W. umowę pożyczki opiewającą na kwotę 404.205 zł na okres 84 miesięcy.

W tym czasie powód nawoził ziemię, a następnie zasiał kukurydzę. Zbiory planował na jesień, dlatego zaniepokoił go fakt zakupu nowych maszyn rolniczych przez ojca pozwanych. Powód wraz z żoną obawiali się, że pomimo zapłaty czynszu dzierżawnego z góry W. R. (1) nie będzie wykonywał zawartej umowy poddzierżawy.

/ dowód: umowa pożyczki z dnia 16.03.2015 r. wraz z załącznikiem – k. 242-245; umowa sprzedaży – k. 246-248; oferta sprzedaży – k. 249; umowa pożyczki wraz z załącznikiem – k. 250-254; zeznania świadka J. W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r.

01:02:42-01:36:00 k. 167-170; przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019 r. 00:03:25-01:16:56 k. 204-208 /

W tej sytuacji w 03.2015 r. powód odbył rozmowę z W. R. (1), w trakcie której W. R. (1) zapewnił powoda, że ich ustalenia dotyczące działek pozostają w mocy, powód może doprowadzić cykl upraw do końca.

Powód i jego kontrahent rozmawiali także o wykorzystaniu działek wcześniej udostępnionych

powodowi, o kontrolach prowadzonych przez Agencję Nieruchomości Rolnych, o wykonaniu badań gruntu, o konieczności różnicowania upraw – co najmniej trzech gatunkach roślin uprawnych.

W. R. (1) zamierzał samodzielnie uprawiać działki położone na K..

W. R. (1) powiedział, że synowie nie wiedzą o tych ustaleniach, ale jeden z nich – P. jest dociekliwy i wypytuje o te sprawy. Powiedział, że u niego „słowo to jest słowo, pisane czy niepisane”, żeby powód informował ciekawskich, że „robi dla niego usługę”, że „odnośnie tej ziemi, co tam była kukurydza nie to, umawialiśmy się”. Mówił też, że sąsiedzi wypytują go, dlaczego „W. u niego robi”.

/ dowód: zapis audio na płycie CD – k. 261; przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019 r. 00:03:25-01:16:56 k. 204-208 /

W dniu 16.04.2015 r. W. R. (1) złożył wniosek o przyznanie płatności do spornych działek.

/ dowód: pismo ARiMR z dnia 02.07.2018 r. – k. 157 /

W dniu (...) r. W. R. (1) zmarł. Spadek po W. R. (1) na podstawie ustawy nabyli wprost synowie: K. R., J. R., P. R. (1) oraz M. R. – w udziałach wynoszących po 1/4 części każdy z nich.

/ dowód: akt poświadczenia dziedziczenia z dnia 25.05.2015 r., rep. A nr (...) – k. 257-

259 /

Kilka dni po śmierci W. R. (1) jego syn P. R. (1) oznajmił powodowi, że teraz on wraz z braćmi będzie uprawiał grunty rolne dzierżawione wcześniej przez ojca. Powiedział powodowi, żeby przekazał mu kosztorys, wskazujący ile powód włożył w uprawę.

W kolejnej rozmowie pozwani oświadczyli powodowi, że oni dokonają zbioru kukurydzy zasianego na działkach o nr (...), a rozliczenia z nim dokonają bezgotówkowo w postaci plonów kukurydzy lub zapłacą poniesione koszty. P. R. (1) oświadczył powodowi, że zapłaci jemu, tyle ile będzie uważał. Ostatecznie pozwany zaproponował 1.000 zł za ha kukurydzy i 1.000-1.500 zł za ha rzepaku.

/ dowód: zeznania świadka J. W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-

01:36:00 k. 167-170; przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia

08.01.2019 r. 00:03:25-01:16:56 k. 204-208 /

W dniu 07.05.2015 r. pozwani skierowali do Dyrektora Agencji Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy we W. pismo, w którym oświadczyli, że na podstawie § 18 umowy dzierżawy nieruchomości rolnej nr (...) z dnia 05.07.1994 r. wyrażają gotowość do prowadzenia przedmiotu dzierżawy po zmarłym W. R. (1).

W dniu 27.05.2015 r. K. R. złożył wniosek o przyznanie płatności do spornych działek.

/ dowód: pismo ARiMR z dnia 02.07.2018 r. – k. 157; oświadczenie z dnia 07.05.2015 r. – k. 230-

231 /

W dniu 18.05.2015 r. P. R. (1) oraz (...) S.A. w W. zawarli umowę dotowanego ubezpieczenia upraw rolnych, m.in. kukurydzy na działkach (...), o powierzchni 74 ha, od ryzyka gradu z okresem odpowiedzialności za zdarzenie od dnia 19.05.2015 r. do 18.05.2016 r., potwierdzoną polisą nr (...).

/ dowód: polisa nr (...) z dnia 18.05.2015 r. – k. 278-279 /

Pismem z dnia 27.05.2015 r., pozwani, działając przez pełnomocnika, skierowali do J. W. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą PHU (...) oświadczenie o wypowiedzeniu umowy świadczenia usług nr (...) z dnia 24.10.2013 r. z uwagi na śmierć zleceniodawcy, tj. W. R. (1). Jednocześnie pozwani poinformowali, że samodzielnie będą wykonywać czynności objęte tą umową na wskazanych w niej działkach rolnych.

/ dowód: oświadczenie o wypowiedzeniu umowy – k. 259-260; zeznania świadka J.

W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-01:36:00 k. 167-170;

przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019 r. 00:03:25-

01:16:56 k. 204-208 /

W dniu 25.06.2015 r. J. W. złożyła wniosek o przyznanie płatności obszarowej. Mniej więcej w tym samym czasie powód odchwałcił kukurydzę i przygotowywał ją pod zbiory. Były to ostatnie czynności, jakie powód wykonywał na poddzierżawionych polach.

/ dowód: pismo ARiMR z dnia 02.07.2018 r. – k. 157; zeznania świadka J. W. – e-

protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-01:36:00 k. 167-170; przesłuchanie powoda

P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019 r. 00:03:25-01:16:56 k. 204-208 /

W dniu 19.07.2015 r. na obszarze gminy Ś. (w tym R. i K.) miały miejsce gradobicie i silny wiatr o cechach huraganu. Nawałnica zniszczyła około 90 % plonów na plantacjach kukurydzy.

Według oceny komisji powołanej przez Wojewodę (...) szkody w gospodarstwie rolnym pozwanych wyniosły 62,37 % średniej rocznej produkcji roślinnej.

/ dowód: pismo UM w Ś. z dnia 27.02.2018 r. – k. 56; protokół oszacowania i wysokości szkód w gospodarstwie rolnym z dnia 11.08.2015 r. – k. 57-60; zeznania świadków: A. S. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 00:03:18-00:26:49 k. 164-165 i 170, R. R. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 00:37:15-01:02:41 k. 166-167, J. W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-01:36:00 k. 167-170, R. S. – e-protokół z dnia 07.08.2018 r. 00:02:28-00:16:54 k. 177-178 i 180, K. W. – e-protokół z dnia 07.08.2018 r. 00:16:55-00:35:14 k. 178-180; przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019 r. 00:03:25-01:16:56 k. 204-208 /

W dniu 20.07.2015 r. pozwany P. R. (1) zgłosił (...) S.A. szkodę z ubezpieczenia.

Na podstawie oceny i oszacowania wielkości strat na każdym odrębnie polu likwidator (...) S.A. ustalił następujące szkody:

- działka nr (...) – powierzchnia całkowita i uszkodzona 13,37 ha w 100 %,
- działka nr (...) – powierzchnia całkowita i uszkodzona – 18 ha w 100 %,
- działka nr (...) – powierzchnia całkowita i uszkodzona 27,17 ha w 90 %.

W dniu 08.09.2015 r. (...) S.A. wypłacił pozwanemu odszkodowanie w kwocie 223,915,50 zł.

/ dowód: akta szkodowe – k. 280-307 oraz k. 335; pismo z dnia 08.09.2015 r. – k. 308 /

Decyzją z dnia 26.08.2015 r. (...) S.A. przyznał P. W. odszkodowanie za szkody w uprawie kukurydzy na działkach nr (...) w kwocie 128.152,80 zł.

/ dowód: pismo z dnia 26.08.2015 r. – k. 268-269 /

W 08.2015 r. pozwani wraz z K. W. i Ł. D. pojechali do żony powoda z zamiarem porozumienia się co do wykonanych usług na rzecz ich zmarłego ojca. Ostatecznie zaoferowana przez nich kwota 250.000 zł za rzepak i kukurydzę nie pokryłyby wszystkich poczynionych przez powoda nakładów.

P. R. (1) w odpowiedzi na pytanie, kiedy powód i jego żona otrzymaliby pieniądze, wskazał, że „jak będzie miał”.

/ dowód: zeznania świadka J. W. – e-protokół z dnia 03.08.2018 r. 01:02:42-

01:36:00; przesłuchanie powoda P. W. – e-protokół z dnia 08.01.2019

r. 00:03:25-01:16:56 k. 204-208 /

Pismem z dnia 21.09.2015 r. powód, działając przez swojego pełnomocnika, zwrócił się do pozwanych w sprawie ustalenia terminu spotkania w celu ugodowego rozwiązania sporu, zaistniałego między stronami a dotyczącego zasiewu rzepaku i kukurydzy na działkach dzierżawionych od Agencji Nieruchomości Rolnych.

/ dowód: pismo z dnia 21.09.2015 r. wraz z potwierdzeniem nadania – k. 24-26 /

W dniu 07.10.2015 r., pozwani sprzedali Spółdzielni Kółek Rolniczych w K. kukurydzę zebraną z pól uprawianych przez powoda za kwoty:

- 13,420 ton x 492,52 zł netto = 6.609,62 zł netto + 330,48 zł VAT = 6.940,10 zł brutto,

- 13,040 ton x 475,70 zł netto = 6.203,13 zł netto + 310,16 zł VAT = 6,513,29 zł brutto,

- 14,360 ton x 498,13 zł netto = 7.153,15 zł netto + 357,66 zł VAT = 7.510,81 zł brutto,

tj. łącznie 19.965,90 zł netto, 20.964,20 zł brutto.

W dniu 21.10.2015 r., pozwani sprzedali Spółdzielni Kółek Rolniczych w K. kukurydzę zebraną z pól uprawianych przez powoda za kwoty:

- 22,920 ton x 492,52 zł netto = 11.288,56 zł netto + 564,43 zł VAT = 11.852,99 zł brutto,

- 13,260 ton x 509,35 zł netto = 6.937,35 zł netto + 346,87 zł VAT = 7.284,22 zł brutto,

tj. łącznie 18.225,91 zł netto, 19.137,21 zł brutto.

/ dowód: faktura nr (...) z dnia 21.10.2015 r. – k. 329; faktura nr (...) z dnia 15.10.2015 r. –

k. 330 /

Dnia 20.10.2015 r. na zlecenie powoda oraz jego żony dr inż. W. K. sporządził opinię, w której określił, że wartość spodziewanego plonu kukurydzy do zebrania z działek nr (...), obejmujących łącznie 65 ha, wynosi:

- z 52 ha x 8 ton x 495 zł = 205.920 zł,

- z 3 ha x 3 tony x 495 zł = 4,455 zł,

tj. łącznie 210.375 zł.

Opiniujący wskazał również, że analizując oferty firm nawozowych, ceny nawozów oraz konsultując te dane w Katedrze Żywności i Żywności Uniwersytetu Przyrodniczego we W., trzeba stwierdzić, że koszt nawożenia 1 ha upraw roślin rolniczych nie jest niższy niż 3.000 zł na 1 ha.

/ dowód: opinia z dnia 20.10.2015 r. – k. 20-23 /

Do obliczenia wysokości ocalałego plonu ziarna kukurydzy po skutkach opadu gradu, huraganu i suszy (siły wyższej) należy przyjąć następujące wielkości składników:

- powierzchnię uprawy kukurydzy na ziarno na 8 odrębnych działkach położonych w obrębie wsi G., K., gmina Ś. – łącznie 68,79 ha,

- przeciętny plon ziarna mokrego z uwzględnieniem suszy i strat podczas zbioru – 8,0 t/ha,

- straty podczas zbioru – 5 %,

- wilgotność ziarna przy zbiorze – 25 %,

- masę ziarna możliwego do zbioru z powierzchni 68,79 ha, gdyby szkoda gradowa nie wystąpiła – 550,32 ton,

- przeciętny stopień zniszczenia plonu na całej powierzchni uprawy w wyniku suszy na glebach kl. III – 20 %, kl. IV – 30 %, Kl. V – 40 % - ubytek 3,2 dt / ha (29 %),

- plon utracony oszacowany przez (...) dla pozwanego po opadzie gradu – 449,24 ton o wartości 221.699,94 zł,
- plon utracony oszacowany przez (...) dla powoda po opadzie gradu – 223,66 ton o wartości 110.524,26 zł,
- plon ocalały do zbioru po szacowaniu (...) dla powoda – 326,36 ton o wartości 161.058,66 zł,
- plon utracony oszacowany przez Gminę Ś. Śl. po opadzie gradu – 400,80 ton o wartości 197.794,80 zł,
- plon ocalały do zbioru po oszacowaniu przez Gminę Ś. – 149,52 ton o wartości 161.058,66 zł,
- plon utracony oszacowany przez rzeczoznawcę powoda po opadzie gradu – 119,00 ton o wartości 58.726,50 zł,
- plon ocalały do zbioru po oszacowaniu przez rzeczoznawcę powoda – 431,32 ton o wartości 212.856,42 zł,
- odszkodowanie wypłacone przez (...) dla pozwanego za ryzyko gradu – 223.915,50 zł,
- odszkodowanie wypłacone przez (...) dla powoda za ryzyko gradu – 128.152,80 zł.

Wartość szkody z powodu ryzyka gradu i huraganu na działkach nr (...) położonych w obrębie wsi G., oraz nr (...), położonych w obrębie K., po uwzględnieniu innych czynników biotycznych i abiotycznych w tym skutków suszy wynosiła:

- działka (...) ha + działka (...) ha, łącznie $31,37 \text{ ha} * 8,0 \text{ t/ha} * 493,50 \text{ zł/t} * 100 \% * /100 - 15 \% \text{ koszty zaoszczędzone} = 105.271,45 \text{ zł}$,
- działka nr (...) ha, tj. $27,17 \text{ ha} * 8,0 \text{ t/ha} * 493,50 \text{ zł/t} * 90 \% * /100 - 5 \% = 91.713,42 \text{ zł}$.

Łącznie wartość szkody gradowej i huraganowej wynosi 196.984,87 zł, przy czym odszkodowanie wypłacone przez (...) wynosiło 223.915,50 zł. Różnica wynika z przyjęcia wyższego plonu o 2 t/ha bez uwzględnienia klęski suszy. Wartość potencjalnego zbioru ziarna – gdyby szkoda gradowo-huraganowa nie wystąpiła na działkach nr (...) wynosiłaby 231.115,92 zł, zaś na wszystkich działkach o łącznej powierzchni 68,79 ha wynosiłaby 271.582,92 zł ($68,79 \text{ ha} * 8,0 \text{ t/ha} * 493,50$).

Wartość plonu należy pomniejszyć o koszty zbioru, transportu i sprzedaży w wysokości 15 % ponieważ była to szkoda całkowita i plon nie był zbierany z wyjątkiem działek nr (...) o łącznej powierzchni około 10,86 ha, na których nie wystąpiła szkoda gradowa. Przyjmując cenę ziarna mokrego kukurydzy z października 2019 r. oraz skutki występującej suszy rolniczej, wartość plonu z utratą plonu w wyniku ryzyka gradu na ocenianych działkach może wynosić 225.356,04 zł.

/ dowód: opinia biegłego z zakresu rolnictwa J. C.: zasadnicza nr (...) z dnia

28.09.2019 r. – k. 345-385, uzupełniająca z dnia 21.03.2020 r. – k. 449-457,

uzupełniająca z dnia 04.07.2020 r. – k. 480-482 /

W dniu 18.09.2015 r. powód wniósł o zasądzenie od pozwanych solidarnie P. R. (2), K. R. i J. R. 144.118,80 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 11.08.2015 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za nienależyte wykonanie zobowiązania, ewentualnie o nakazanie pozwanym, aby wydali powodowi plon rzepaku, zebrany przez nich z działek oznaczonych w ewidencji gruntów jako nr (...), obręb (...) G., gmina Ś., tj. łącznie 95,76 ton rzepaku.

Wyrokiem wstępnym z dnia 17.11.2016 r., I C 1401/15, Sąd Okręgowy we Wrocławiu uznał powództwo za usprawiedliwione co do zasady.

Wyrokiem z dnia 02.06.2017 r., I ACa 573/17, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację pozwanych od wyroku wstępnego z dnia 17.11.2016 r.

Wyrokiem końcowym z dnia 13.11.2018 r., I C 193/18, Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od pozwanych solidarnie P. R. (2), K. R. i J. R. na rzecz powoda 122.609 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 18.08.2015 r. do dnia zapłaty oraz oddalił dalej idące powództwo.

Wyrokiem z dnia 10.10.2019 r., I ACa 632/19, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację pozwanych od wyroku z dnia 10.10.2019 r.

/ dowód: akta sprawy XII C 193/18 /

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie.

Powód dochodzi od pozwanych zapłaty równowartości lub wydania plonu kukurydzy zebranego przez pozwanych z działek oznaczonych w ewidencji gruntów jako nr (...), obręb G., gmina Ś., oraz (...), obręb K., gmina Ś., które to działki powód uprawiał na mocy ustnego porozumienia zawartego ze zmarłym ojcem pozwanych W. R. (1). Powód był uprawniony do zebrania plonu na mocy umowy ustnej umowy dzierżawy, jaka łączyła go ze zmarłym, jednakże działania podjęte przez pozwanych uniemożliwiły mu wykonanie tego uprawnienia, a w konsekwencji pozbawiły go dochodu ze sprzedaży zbioru.

Na wstępie można zwrócić uwagę, iż ustalony w tej sprawie stan faktyczny pozostaje tożsamy ze stanem ustalonym w sprawie XII C 193/18 (z której to sprawy dochodzone przez powoda roszczenie o zapłatę 210.375 zł zostało wyłączone, albowiem pismo powoda z dnia 10.11.2017 r. nie stanowiło w istocie rozszerzenia powództwa, tylko wystąpienie z nowym roszczeniem) z tą różnicą, że żądanie powoda zmierza do zasądzenia na jego rzecz zapłaty równowartości lub wydania plonu kukurydzy zebranej przez pozwanych.

Podobnie jak poprzednio, postępowanie dowodowe w sprawie zostało ukierunkowane na ustalenie, czy roszczenie powoda jest uzasadnione tak co do zasady jak i wysokości.

Powód wykazał należycie, że uprawiał również działki oznaczone w ewidencji gruntów jako nr (...), obręb G., gmina Ś., oraz (...), obręb K., gmina Ś., których posiadaczem był zmarły W. R. (1). Przesłuchani w tym postępowaniu świadkowie A. S., R. R., R. S. oraz M. M. zeznali, że powód uprawiał pola dzierżawione przez W. R. (1) i wykonywał na nich wszelkie zabiegi agrotechniczne. Z zeznań tych osób wynikało, że powód samodzielnie przygotowywał pole pod plantację kukurydzy, używał do tego własnego sprzętu i opierał się na własnej wiedzy i doświadczeniu. Zdaniem Sądu, powyższe zeznania jako niebudzące wątpliwości, rzeczowe i w pełni wiarygodne potwierdziły argumentację zawartą w pozwie. Co istotne, także świadkowie K. W., O. J. oraz Ł. D. potwierdzili, że widywali powoda oraz należące do niego maszyny rolnicze na polach W. R. (1). Wprawdzie żaden ze świadków nie był w stanie określić, jaki rodzaj umowy łączył strony, niemniej jednak zakres czynności, jakie wykonywał powód, włączając w to zlecenie stosownych badań oraz zawarcie umowy ubezpieczenia, w świetle całokształtu zgromadzonego w tej sprawie materiału i ustalonych okoliczności, przemawia za uznaniem, że strony łączyła ustna umowa poddzierżawy. Powyższe dodatkowo wspiera fakt, że – jak wynika z zeznań świadka K. B. – podobnie jak powód, poddzierżawiał on grunty od zmarłego W. R. (1) na podstawie ustnej umowy, a przedmiot i zakres jego zobowiązania nosił podobne cechy, jak zobowiązanie powoda (samodzielność uprawy, zasady rozliczania). Brak jest podstaw, aby te zakwestionować wiarygodność tychże zeznań, również pochodzących od osoby niepowiązanej z powodem i niezainteresowanej rozstrzygnięciem sprawy na jego korzyść.

Zeznania samego powoda, podobnie jak zeznania złożone w sprawie XII C 193/18, Sąd uznał za wiarygodne i znajdujące poparcie w materiale dowodowym, także w zakresie podstawy, na jakiej powód podejmował działania polegające na uprawie wskazanych działek. Okolicznością w istocie niesporną było posiadanie działek w G. i K. przez

W. R. (1) na podstawie umowy dzierżawy zawartej jeszcze w 1994 r. z Agencją Własności Rolnej Skarbu Państwa, następnie Agencją Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa. Zgodnie z art. 698 § 1 kc bez zgody wydzierżawiającego dzierżawca nie może oddawać przedmiotu dzierżawy osobie trzeciej do bezpłatnego używania ani go poddzierżawiać. Natomiast zgodnie z art. 698 § 2 kc w razie naruszenia powyższego obowiązku wydzierżawiający może dzierżawę wypowiedzieć bez zachowania terminów wypowiedzenia. Postanowienie o takiej treści znalazło się również w umowie dzierżawy z dnia 05.07.1994 r. w § 9 i 19. Zakaz poddzierżawienia dzierżawionych gruntów mógł skutkować dla dzierżawcy W. R. (1) rozwiązaniem umowy dzierżawy przez Agencję Nieruchomości Rolnych. Wobec tego nie może budzić wątpliwości, iż zmarły ojciec pozwanych, który w pewnym momencie zaprzestał osobistego uprawiania wszystkich posiadanych gruntów i udostępnił je innym osobom, nie tylko nie chciał, ale po prostu nie mógł zawrzeć umowy poddzierżawy w formie pisemnej. Stąd też porozumienia co do udostępnienia gruntów do korzystania przez inne osoby musiały mieć charakter nieformalny albo zostać ukryte pod pozorem innych czynności prawnych, np. umów o świadczenie usług.

Uzgodnienie, iż powód P. W. będzie uprawiać działki nr (...) przez trzy lata, przygotowuje grunt pod uprawy, zasieje i zbierze plon, odpowiada w pełni treści umowy dzierżawy. Zgodnie z art. 693 § 1 kc przez umowę dzierżawy wydzierżawiający zobowiązuje się oddać dzierżawcy rzecz do używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony lub nieoznaczony, a dzierżawca zobowiązuje się płacić wydzierżawiającemu umówiony czynsz. Jeżeli powód miał samodzielnie uprawiać oddane mu w posiadanie działki i pobrać z nich plon, to musi być uważany za dzierżawcę w rozumieniu powołanego przepisu. Z tego tytułu był uprawniony do pobierania pożytków, czyli zachowania dla siebie zebranego plonu, jego sprzedaży i zatrzymania uzyskanej z tego tytułu ceny.

Sąd nie podzielił stanowiska pozwanych, jakoby działania podejmowane w stosunku do tego

gruntu przez powoda miały stanowić wykonanie umowy o współpracę zawartej przez ojca pozwanych z żoną powoda. Umowę z dnia 24.10.2013 r. o świadczenie usług należy traktować jak zawartą dla pozorów, która w istocie miała wywołać inne skutki, aniżeli określone w jej treści. W treści tej umowy strony wymieniły numery działek, na których powód miał wykonywać czynności w ramach poddzierżawy – pomimo nazwania umowy „umową o świadczenie usług”.

Trudno także zgodzić się z argumentacją pozwanych, że przyjęte przez strony zasady rozliczania, w tym dysponowanie przez W. R. (3) pożytkami, przemawiają za bezzasadnością powództwa. Trzeba zwrócić uwagę, że z przyczyn podanych na wstępie strony zrezygnowały z formalnego sposobu rozliczania czynszu dzierżawnego, a w zamian za to powód sprzedawał plony kukurydzy, wykazując w fakturach jako sprzedającego W. R. (1). Powyższe wynika z przedłożonych faktur i wydruków korespondencji e-mail, w których jako dane dostawcy żona powoda wskazywała ojca pozwanych (k. 114-131). Zresztą, Sąd uwzględnił argumentację, że taki sposób rozliczeń był zadowalający dla W. R. (1), który miał możliwość wykazania faktu sprzedaży plonów przed Agencją Nieruchomości Rolnych.

Należy przy tym dostrzec, że powód zawarł umowę ubezpieczenia działek nr (...), obręb G., oraz nr (...) obręb K., na podstawie której otrzymał odszkodowanie za szkody spowodowane przez nawałnicę w 07.2015 r. w wysokości 128.152,80 zł. Powyższa okoliczność dodatkowo potwierdza charakter umowy, jaka łączyła strony. Gdyby powód świadczył wyłącznie usługi na rzecz ojca pozwanych, najpewniej nie zawarłby umowy ubezpieczenia.

Chybiony jest przy tym zarzut pozwanych, jakoby powód – niebędący stroną umowy z dnia 24.10.2013 r. – nie mógł powoływać się na pozorność tejże umowy.

Podobnie, jak w sprawie XII C 193/18, uzgodnienia dotyczące korzystania przez powoda z działek nr (...) potwierdza także nagranie, podczas którego W. R. (1) mówi, że „odnośnie tej ziemi, co tam była ta kukurydza nie to umawialiśmy się” oraz wskazuje „u mnie słowo to jest słowo”. Sąd dopuścił dowód z tego nagrania, uznając, iż nie zachodzą ku temu przeszkody żadne przeszkody procesowe. Zgodnie z art. 308 § 1 kpc sąd może dopuścić dowód z płyt lub taśm dźwiękowych i innych przyrządów utrwalających albo przenoszących obrazy lub dźwięki. Przeszkody do przeprowadzenia wskazanego dowodu nie stanowi dokonanie nagrania bez wiedzy W. R. (1). Powód wyjaśnił, że odbył z nim rozmowę i nagrał jej przebieg, kiedy powziął wiedzę o czynionych przez kontrahenta zakupach nowego sprzętu, co mogło wskazywać na chęć po jego stronie osobistego gospodarowania na posiadanych gruntach, także tych, które

zostały przekazane do korzystania powodowi. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 23.01.2013 r., I ACa 1142/12, nie ma zasadniczych powodów do dyskwalifikacji dowodu z nagrań rozmów, nawet jeżeli nagrań tych dokonywano bez wiedzy jednego z rozmówców (zwłaszcza, jeżeli nagranie zostało dokonane w celu potwierdzenia okoliczności zawarcia umowy bez zachowania formy pisemnej). Z kolei Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 31.12.2012 r., I ACa 504/11, OSAB 2013/1/17-30, wskazał, że osobie, która sama – będąc uczestnikiem rozmowy – nagrywa wypowiedzi uczestniczących w tym zdarzeniu osób, nie można postawić zarzutu, że jej działanie jest sprzeczne z prawem, a co najwyżej dobrymi obyczajami, a także, iż dopuszczalne jest przeprowadzenie dowodu z nagrań dokonanych osobiście przez osoby występujące w charakterze stron, które będąc uczestnikami rozmowy nie naruszają przepisów chroniących tajemnicę komunikowania (art. 49 Konstytucji), natomiast w przypadku naruszenia innych praw o charakterze bezwzględny (dóbr osobistych, prawa do prywatności), brak bezprawności wynika z realizacji prawa do sądu (art. 45 Konstytucji). Przedłożone przez powoda nagranie dotyczyło rozmowy powoda z kontrahentem, nie zaś rozmowy osób trzecich. Nie dotyczyło też żadnych spraw z zakresu życia osobistego, rodzinnego, intymnego, sfery zdrowia, przekonań religijnych, czy podobnych spraw mieszczących się w sferze chronionej prywatności. Ponadto nagranie nie ma w tej sprawie charakteru ani wyłącznego ani zasadniczego dowodu, ma jedynie charakter wspierający i wzmacniający dotychczas przeprowadzone dowody. Można dodać, iż w sprawie II Cz 1417/15 (I Co 604/15) nagranie miało służyć uprawdopodobnieniu roszczenia o ustalenie, że strony łączy umowa dzierżawy, na potrzeby jego zabezpieczenia, a z uzasadnienia postanowienia Sądu Okręgowego wynika, że miało stanowić dowód zasadniczy. Ujemna ocena przydatności tego dowodu we wcześniejszym postępowaniu nie wiąże sądu w tej sprawie i nie stoi na przeszkodzie przeprowadzeniu omawianego dowodu.

Z kolei fakt nabycia nowego sprzętu rolniczego przez ojca pozwanych dopiero na początku 2015 r. wskazuje, że w okresie kilku poprzednich lat nie dysponował on takim sprzętem, a przez to również możliwościami samodzielnego gospodarowania na wszystkich posiadanych działkach, liczących ponad 100 ha. Zresztą świadkowie przesłuchani w tym postępowaniu przyznali, że W. R. (1) nie miał odpowiednich maszyn rolniczych pozwalających na uprawę kukurydzy.

Reasumując, Sąd doszedł do przekonania, iż powód wykazał, że korzystał z działek oznaczonych w ewidencji gruntów jako nr (...), obręb G., oraz nr (...), obręb K., na mocy nieformalnej umowy dzierżawy zawartej z W. R. (1) i na tej samej podstawie uprawniony był do pobrania pożytków w postaci plonu kukurydzy. Plon ten został jednakże zebrany przez pozwanych, którzy odmawiali albo co najmniej odwlekali rozliczenie z powodem, uzależniając jej od wystawienia faktury przez żonę powoda.

W takich okolicznościach powodowi przysługuje przeciwko pozwany roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej odpowiadającej wartości zebranego przez pozwanych plonu kukurydzy.

Tak skonstruowane roszczenie może znajdować podstawę w przepisach regulujących bezpodstawne wzbogacenie albo w przepisach o odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu nienależytego wykonania umowy.

Zgodnie z art. 405 kc, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Skoro pozwani zebrali plon kukurydzy przypadający w całości powodowi, powinni go powodowi przekazać albo zapłaci równowartość. Jednakże po upływie ponad roku od zbioru za możliwe należy uznać jedynie rozliczenie w formie pieniężnej. Nie da się zresztą ocenić, czy w razie przekazania określonej ilości zbioru kukurydzy doszłoby do przekazania dokładnie tego plonu, który został zebrany z konkretnego areалу. W grę wchodzi zatem przede wszystkim rozliczenie pieniężne w wymiarze odpowiadającym wartości zebranego plonu.

Z kolei zgodnie z art. 471 kc dłużnik odpowiedzialny jest za szkodę wynikłą z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

Działanie pozwanych może zostać uznane również za nienależyte wykonanie umowy dzierżawy. Pozwani jako następcy prawni zmarłego ojca W. R. (1) wstąpili w jego prawa i obowiązki majątkowe, także w stosunki prawne z jego udziałem.

Stali się zatem stroną umowy dzierżawy zawartej przez ojca z powodem i spoczywał na nich obowiązek umożliwienia powodowi korzystania z dzierżawionego gruntu i pobierania z niego pożytków. Zbierając plon z pominięciem powoda i zachowując go dla siebie, pozwani uniemożliwili dzierżawcy skorzystanie z uprawnienia, jakie daje mu umowa dzierżawy i wyrządzili tym samym szkodę w postaci utraty spodziewanych korzyści z zebrania plonu w wysokości wartości tego plonu albo co najmniej straty rzeczywistej w postaci poniesionych przez powoda kosztów przygotowania gruntu, zasiewu i zabiegów kultywacyjnych.

Pozwani argumentowali, że roszczenie powoda jest nieuzasadnione z uwagi na fakt, że nawałnica (gradobicie), jaka miała miejsce w 07.2015 r., zniszczyła 90 % plantacji kukurydzy. Powód z kolei wskazywał, że jedynie plony położone na działkach nr (...) w obrębie G. oraz nr (...) w obrębie K. uległy zniszczeniu, na co wskazuje zakres uzyskanego odszkodowania. Sąd miał przy tym jednak na uwadze, że pozwani sprzedali część zebranej kukurydzy, którą uprawiał powód, o czym świadczą faktury z dnia 15.10.2019 r. oraz z dnia 21.10.2019 r., a także otrzymali odszkodowanie za zniszczone uprawy. Korzyścią po stronie pozwanych podlegającą refundacji na rzecz powoda jest zatem albo wartość plonu zebranego lub możliwego do zebrania albo ekwiwalent plonu utraconego w postaci odszkodowania uzyskanego od ubezpieczyciela.

Podstawę ustaleń faktycznych co do wielkości możliwego zbioru ziarna kukurydzy z działek nr (...) w obrębie G. oraz nr (...) w obrębie K., z uwzględnieniem strat spowodowanych ryzykiem atmosferycznych – opadami gradu w dniu 19.07.2015 r., oraz wartości zbiorów z uwzględnieniem strat powstałych na skutek ryzyk atmosferycznych, w tym opadu gradu – według stanu z okresu lipca 2015 r. i cen ziarna z lipca 2015 r. oraz cen aktualnie obowiązujących, Sąd uczynił wnioski zawarte w opiniach zasadniczej i uzupełniających sporządzonych przez biegłego sądowego z zakresu rolnictwa J. C..

Opinia biegłego podlega ocenie – przy zastosowaniu art. 233 § 1 kpc – na podstawie właściwych dla jej przedmiotu kryteriów zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziomu wiedzy biegłego, podstaw teoretycznych opinii, a także sposobu motywowania oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej wniosków (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 07.11.2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001/4/64; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14.08.2012 r., I ACa 372/12).

W ocenie Sądu, zarówno opinia zasadnicza jak i opinie uzupełniające, biegłego J. C. spełniają wskazane kryteria, albowiem zostały sporządzone w sposób profesjonalny, rzetelny, a przez to wiarygodny i dający podstawę ustalenia stanu faktycznego sprawy. Sformułowane w opinii wnioski zostały poparte logiczną argumentacją, wywód jest czytelny, zrozumiały i przekonujący, a przede wszystkim pozwala na ustalenie wielkości i wartości plonu kukurydzy możliwego do zebrania ze spornych działek.

Z tych przyczyn Sąd oddalił wniosek pozwanych o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego, który jako bezzasadny zmierzał jedynie do przedłużenia postępowania.

Pozwani zarzucali, że wizja lokalna biegłego na polach zajęła jedynie 50 minut (łącznie z przejazdami 2,5 godziny), a w konsekwencji niemożliwe, jest aby biegły w tak krótkim czasie zdołał na potrzeby rozstrzygnięcia w tej sprawie opracować rzetelną opinię. Przede wszystkim należy wskazać, że zastrzeżenia co do przebiegu czynności biegłego podczas wizji lokalnej w dniu 24.05.2019 r. pozwani złożyli dopiero na ostatniej rozprawie, a zatem po upływie wyznaczonego terminu. Wraz z doręczeniem opinii zasadniczej Sąd określił stronom 14-dniowy termin na zgłoszenie ewentualnych wniosków i zastrzeżeń pod rygorem ich pominięcia w toku dalszego postępowania. W piśmie procesowym z dnia 17.12.2019 r. pozwani zarzucili, że nie otrzymali załączników wymienionych przez biegłego w opinii, a poza tym podnieśli pewne zarzuty merytoryczne. W piśmie tym nie zgłosili zastrzeżeń co do sposobu przeprowadzenia wizji lokalnej, czasu jej trwania, ani też wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego. Podobnych zastrzeżeń nie sformułowali w piśmie procesowym z dnia 27.05.2020 r., stanowiącym odpowiedź na pierwszą opinię uzupełniającą biegłego, zarzucając jedynie, że biegły wykonał opinię w 2,5 godziny a nie 9 godzin jak przyjął w karcie pracy. Biorąc pod uwagę powyższe, argumentację pozwanych Sąd potraktował jako spóźnioną. Jednocześnie pozwani nie uprawdopodobnili, że nie mogli takich zastrzeżeń podnieść na wcześniejszym

etapie postępowania. Samo twierdzenie, że z uwagi na nagrywanie czynności biegłego pozwany nie wiedział, że jest uprawniony do zgłoszenia nieprawidłowości, które jego zdaniem wystąpiły w przebiegu oględzin, nie stanowi dostatecznej podstawy do przeprowadzenia dowodu z udziałem innego biegłego. Pozwani są reprezentowali przez profesjonalnego pełnomocnika, a zatem mogli w każdym czasie zwrócić się o wyjaśnienie wątpliwości. Trzeba w tym miejscu podnieść, że stosownie do art. 205³ § 2 kpc Sąd pomija spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że ich powołanie w piśmie przygotowawczym nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynika później, inaczej mówiąc, nie zgłosiła ich bez swojej winy lub, że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. Zgodnie zaś z art. 235² § 1 pkt 5 kpc sąd może pominąć dowód zmierzający jedynie do przedłużenia postępowania

Niezależnie od powyższego, należy zwrócić uwagę, że biegły przeprowadził oględziny spornych działek 4 lata po wystąpieniu na tym obszarze gradu i huraganu, zaś w sporządzonej opinii odwołał się do materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, a pochodzącego z tamtego okresu, tj. dokumentacji ubezpieczeniowej i szkodowej ubezpieczyciela (...) S.A. oraz dokumentacji postępowania przed komisją Gminy Ś.. W konsekwencji wnioski opinii biegłego opierają się nie tylko na wynikach wizji lokalnej, ale także na dokumentach złożonych przez strony postępowania i pochodzących od osób trzecich oraz materiałach i publikacjach dotyczących uprawy roli i roślin, nie wyłączając odpowiedniej i fachowej wiedzy biegłego. Zresztą nie można stracić z pola widzenia, że w piśmie procesowym z dnia 17.12.2019 r. pozwani podnieśli, że biegły powinien zweryfikować i dokonać ponownie kalkulacji wyłącznie na podstawie materiału dowodowego znajdującego się w aktach sprawy. Jednocześnie zakreślona teza dowodowa nie wymagała w ocenie Sądu przeprowadzenia dokładnych oględzin i obejścia całego terenu, a jedynie ogólnej oceny lokalizacji, panujących warunków, stąd czas, jaki biegły poświęcił na wizję lokalną w żaden sposób nie przekreśla walorów dowodowych opinii.

Wreszcie należy podkreślić, że specyfika dowodu z opinii biegłego polega m.in. na tym, że, jeżeli taki dowód już został przeprowadzony, to stosownie do treści art. 286 kpc opinii kolejnego biegłego można żądać jedynie "w razie potrzeby", a więc w szczególności wtedy, gdy przeprowadzona już opinia jest nieprzydatna dla celów postępowania, tj. zawiera istotne luki, jest nieprzekonująca, niekompletna, pomija lub wadliwie przedstawia istotne okoliczności, nie odpowiada na postawione tezy dowodowe, jest niejasna, nienależycie uzasadniona lub nieweryfikowalna (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 16.04.2015 r., I ACa 1026/14). Opinia złożona przez biegłego J. C. nie odznaczała się wskazanymi cechami, które dyskwalifikowałyby ją jako środek dowodowy. O ewentualnym dopuszczeniu dowodu z opinii innego biegłego tej samej specjalności nie może decydować wyłącznie wniosek strony, lecz zawarte w tym wniosku konkretne uwagi i argumenty podważające miarodajność dotychczasowej opinii lub co najmniej poddające ją w wątpliwość. W przeciwnym wypadku wniosek taki musi zostać oceniony wyłącznie jako zmierzający do wywołania nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu. Potrzeba powołania innego biegłego powinna bowiem wynikać z okoliczności sprawy, a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczas złożonej opinii (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 05.11.1974 r., I CR 562/74; z dnia 30.50.2007 r., IV CSK 41/07; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 07.03.2008 r., I ACa 910/07). Pozwani nie przedstawili dostatecznie przekonujących argumentów dyskwalifikujących przydatność opinii dla potrzeb rozstrzygnięcia. Merytoryczna ocena całości opinii (tj. pisemnej opinii zasadniczej i uzupełniającej oraz ustnej opinii uzupełniającej) wykluczała uwzględnienie wniosku pozwanych. Trzeba też podnieść, że jakkolwiek opinia biegłego jest oparta na wiadomościach specjalnych, to podlega ona ocenie sądu przy uwzględnieniu całości zebranego w sprawie materiału, a zatem, na tle tego materiału konieczne jest stwierdzenie, czy opinia odnosi się do wynikających z innych dowodów faktów mogących stanowić podstawę ocen w opinii zawartych oraz, czy opierając się na tym materiale zawiera przedstawienie w sposób logiczny i jasny toku rozumowania prowadzącego do sformułowanych w niej wniosków; dopiero, jeżeli opinia biegłego wymogów tych nie spełnia, wniosek strony o powołanie innego biegłego należy uznać za zasadny (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24.05.2005 r., V CK 659/04).

Wyliczenie przypadającej powodowi należności przedstawia się następująco.

Na działkach nr (...) o pow. 13,37 ha, nr (...) o pow. 8,42 ha, nr (...) o pow. 8,97 ha, czyli na obszarze łącznie 30,76 ha, strata plonu wyniosła 100 %. Wartość plonu wyniosłaby $30,76 \text{ ha} \times 8 \text{ ton/ha} \times 493,50 \text{ zł} = 121.440,48 \text{ zł}$ minus 15 % kosztów = 103.224,40 zł.

Na działkach nr (...) o pow. 5,01 ha, nr (...) o pow. 5,00 ha, nr (...) o pow. 0,85 ha, czyli na obszarze łącznie 10,86 ha, strata plonu również wyniosła 100 %. Wartość plonu wyniosłaby $10,86 \text{ ha} \times 8 \text{ ton/ha} \times 493,50 \text{ zł} = 42.875,28 \text{ zł}$ minus 15 % kosztów = 36.443,99 zł.

Łączny plon możliwy do zebrania z tychże działek, pomniejszony o uzasadnione koszty, wynosi zatem 139.668,39 zł.

Za szkody na działkach nr (...) powód otrzymał odszkodowanie w kwocie 128.152,80 zł, czyli wyższej niż możliwa wartość plonu wyliczona jako $27,17 \text{ ha} \times 8 \text{ ton/ha} \times 493,50 \text{ zł} = 107.267,16 \text{ zł} \times 85 \% = 91.177,09 \text{ zł}$. Wobec uzyskania odszkodowania z tytułu umowy ubezpieczenia powodowi nie przysługuje już odszkodowanie lub zwrot wzbogacenia od pozwanych. Strata powoda została bowiem należycie wyrównana.

Z kolei pozwani otrzymali odszkodowanie w kwocie 223.915,50 zł, a także sprzedali kukurydzę za łączną cenę 40.101,41 zł. Średnia cena sprzedaży wyniosła za jedną tonę 493,69 zł netto, 518,37 zł brutto, co potwierdza prawidłowość oszacowania dokonanego przez biegłego. Odszkodowanie otrzymane z tytułu umowy ubezpieczenia przewyższa wartość plonu wyliczoną przez biegłego, co oznacza, że do zapłaty na rzecz powoda przypadać będzie niższa wartość.

Nie sposób oczywiście nie dostrzec, iż powód i pozwani uzyskali równolegle odszkodowania za tę samą szkodę. Kwestia ta nie podlega jednakże ocenie w tej sprawie, stanowi element relacji między stronami a ubezpieczycielem.

Reasumując powyższe, Sąd doszedł do przekonania, że zasądzeniu na rzecz powoda podlega kwota 139.668,39 zł.

Na podstawie art. 481 § 1 kc powodowi przypadają odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie tej należności od dnia 28.02.2018 r. Zarówno zobowiązanie do zapłaty odszkodowania z tytułu nienależytego wykonania umowy poddzierżawy, jak i zobowiązanie do zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia, należą do zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia wyznacza wezwanie do zapłaty stosownie do art. 455 kc. Niezwłoczne spełnienie świadczenia w rozumieniu art. 455 kc oznacza z reguły spełnienie go w terminie 14 dni (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.05.1991 r., II CR 623/90; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 20.03.2012 r., I ACa 191/11). Powód nie wykazał, aby wezwał pozwanych do zapłaty przed wytoczeniem powództwa. W takiej sytuacji za skuteczne wezwanie do zapłaty może zostać uznane dopiero doręczenie pozwanym odpisów pisma z dnia 10.11.2017 r., co nastąpiło w dniu 13.02.2018 r. (k. 81-83). Pozwani popadli w opóźnienie po 14 dniach, czyli od dnia 28.02.2018 r.

Dalej idące powództwo podlegało oddaleniu.

Wobec częściowego uwzględnienia żądania pozwu o kosztach procesu należało orzec zgodnie z wyrażoną w art. 100 kpc zasadą ich stosunkowego rozdzielenia.

Powód wygrał sprawę w 66,39 % (uzyskując zasądzenie 139.668,39 zł z żądanych 210.375 zł), pozwani odpowiednio w 33,61%. Koszty procesu po stronie powoda objęły: opłatę od pozwu – 10 519 zł, wynagrodzenie pełnomocnika ustalone zgodnie z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie – 10 800 zł, opłatę skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł, wykorzystaną zaliczkę na poczet kosztów opinii – 2 000 zł, tj. łącznie 23.336 zł, z czego 66,39 % wynosi 15.492,77 zł. Koszty procesu po stronie pozwanych objęły: wynagrodzenie pełnomocnika ustalone zgodnie z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – 10 800 zł oraz opłatę skarbową od pełnomocnictw – 51 zł, tj. łącznie 10.851 zł, z czego 33,61 % wynosi 3.647,02 zł. Różnica między wskazanymi kwotami wynosi 11.845,75 zł i przypada powodowi.

Na podstawie art. 113 uksc w zw. z art. 83 ust. 2 uksc i art. 100 kpc nieopłacone koszty sądowe obciążają strony w tym samym stosunku. Łączne wynagrodzenie biegłego wyniosło 4.455,05 zł (3.049,95 zł + 1.018,91 zł + 386,19 zł) i zostało

pokryte z zaliczki uiszczonej przez powoda do kwoty 2.000 zł. Brakujące 2.455,05 zł obciąża: pozwanych w 66,39 %, tj. w kwocie 1.629,91 zł, powoda w 33,61 %, tj. w kwocie 825,14 zł, podlegającej ściągnięciu z roszczenia zasądzonego na rzecz powoda.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd podjął rozstrzygnięcia zawarte w sentencji wyroku.